

Блок I

ВІДОБРАЖЕННЯ ДОСВІДУ МІЖКУЛЬТУРНОЇ ВЗАЄМОДІЇ В ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНІЙ СПАДЩИНІ УКРАЇНИ

• Джерело 1 Думка дослідника

Серед збережених об'єктів культурної спадщини на сьогодні певна частка належить пам'яткам і пам'ятним місцям **національних меншин** Києва, які представлені різноманітними видами пам'яток:

- ◆ Пам'ятки сакральної архітектури;
- ◆ Середньовічні фортеці, замки, фортифікаційні укріплення;
- ◆ Палацові комплекси, маєтки, садиби, пам'ятки садово-паркового мистецтва;
- ◆ Будинки — пам'ятки історії, пов'язані з життям і діяльністю видатних представників культури і науки;
- ◆ Будинки органів самоврядування, освітніх і медичних закладів, наукових установ, театрів, бібліотек, музеїв, редакцій часописів;
- ◆ Будинки, де проживали політичні діячі, перебували учасники визвольних рухів;
- ◆ Пам'ятки виробництва і техніки, пов'язані з представниками різних етнічних громад;
- ◆ Пам'ятники монументального мистецтва;
- ◆ Споруди, меморіали, пам'ятники й надгробки, виконані представниками різних етносів;
- ◆ Пам'ятні місця трагічних подій воєнної історії;
- ◆ Некрополі, поховання.

Катаргіна Т. І. Історико-культурна спадщина національних меншин у Києві // Проблеми збереження історико-культурної спадщини Києва / Горбик В. О. (відповідальний редактор), Даниленко В. М., Денисенко Г. Г., Катаргіна Т. І., Кубальський О. Н., Федорова Л. Д. (науковий редактор) — К.: Інститут історії України, 2009. — С. 173–174.

• Джерело 2

Візуальні матеріали. Фото

Вірменська церква у Львові.

Фото О. Педан-Слепухіної.

• ДЖЕРЕЛО 3 **Історична довідка**

Вірменська церква — один із найдавніших храмів Львова (XIV ст.). На подвір'ї церкви розміщене вірменське кладовище зі старими надгробками (XVI–XVII ст.) та дерев'яною каплицею «Голгофа» (XVIII ст.). Історія вірменської церкви у Львові почалася у XIV столітті, хоча у місті вірмени з'явилися у другій половині XIII століття. Їх запросив засновник Львова Данило Галицький. Так з'явився вірменський квартал та вулиця Ормянська (польською). А у другій половині XIV століття (1363–1370 рр.) було збудовано храм Успіння Богородиці. Вірмени відігравали значну роль у житті Львова. Це були майстерні ремісників та знаних торговців. Львів для них був дуже зручним містом, адже стояв на перетині двох цивілізацій та значної кількості торгових шляхів із Сходу на Захід (і навпаки). Львів став єпархіальним центром вірменів Русі та Валахії (Румунії) ще у XIV столітті, а церква Успіння Богородиці стала кафедральним собором.

Першим архітектором вірменського собору був сілезький майстер Доре (або Дорхі, Дорінг). Собор є унікальним взірцем вірменської архітектури. Він змурований із каменю і має товщину стін 140 см. Купол собору тримається на пустотілих ребрах, що викладені із обмазаних глечиків (голосників). У 1908–1927 рр. відбувалася масштабна реставрація собору Успіння Богородиці (арх. Ф. Менчинський). Радянський період став сумною сторінкою в історії собору. Його закрили. В 1947 році тут розмістили фондосховище Львівської картинної галереї, а у 1953 — фондосховище музею Леніна. У 2000 році собор повернули вірменській релігійній громаді, а в січні 2001-го відновилися богослужіння. 25 червня 2001 року в соборі молився Римський Папа Іоанн Павло II, а у 2003 році храм освятив Католикос усіх вірмен Гарегін II.

За матеріалами: Роман Маленков. Вірменський спадок у Львові. Собор Успення Богородиці [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://ukrainaincognita.com/khramy/virmenskyi-spadok-u-lvovi-sobor-uspinnya-bogorodytsi>.

• ДЖЕРЕЛО 4

Візуальні матеріали. Фото

*Фреска Яна Генріка Розена.
Поховання св. Одилона,
Вірменський кафедральний собор, Львів.*

Фото О. Педан-Слепухіної.

• Джерело 5 Історична довідка

У 1925 році львівський вірменський Архієпископ Йозеф Теодорович починає капітальну реконструкцію Вірменського собору та запрошує Яна Генріка Розена (художника із забезпеченої єврейської сім'ї з Варшави, що прийняла католицизм) розписувати його. Над розписами собору художник працював з 1925 по 1929 рр. Реалізуючи свій проект розписів інтер'єру собору і вітражів, Розен пішов шляхом поєднання вірменсько-візантійської традиції із західно-європейськими тенденціями сучасного мистецтва. Цікавим є те, що написи на фресках зроблені польською мовою. На фресці «Поховання Св. Одилон» (див. Джерело 3) вміщено слова з вірша польської поетеси Казиміри Іллякович: «О, святий Одилоне, душ померлих патроне, ми, померлі, йдемо натовпом за твоєю труною». Нині в храмі проводиться реставрація стінописів реставратором Варшавської академії мистецтв Йоанною Черніховською разом з Юрієм Островським. Оновлення стінописів фінансує Міністерство культури Польщі.

За матеріалами: Реставрацію Вірменської церкви планують закінчити до 2012 року [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://vgolos.com.ua/zhyttya/news/679.html>.

• Джерело 6 Візуальні матеріали. Фото

Церква Св. Параскеви (П'ятниці)
у Львові.

Фото О. Педан-Слепухіної.

Герб Республіки Молдова.

[Електронний ресурс]. — Режим доступу:
<http://www.cahul.net/gimn.html>.

Меморіальна таблиця
на стіні церкви.

Фото О. Педан-Слепухіної.

• Джерело 7 **Думка дослідника**

Церква святої Параскеви П'ятниці на вул. Богдана Хмельницького, № 63 відноситься до храмів оборонного типу, про що свідчать бійниці на мурах. За даними археологічних обстежень 1977–1978 рр., первинна споруда у романському стилі була зведена в період з кінця XIII ст. до першої половини XIV ст. та перебудована після пожежі 1623 р. На парапеті хорів встановлена пам'ятна таблиця, що повідомляє про завершення відбудови 15 серпня 1644 р. Пам'ятна таблиця оздоблена молдавським гербом та ініціалами молдавського господаря Василя Лупу, який імовірно надав кошти на відбудову. В архітектурі церкви проглядаються молдавські будівельні традиції з готичними та бароковими елементами. В інтер'єрі склепіння і стіни прикрашені фресками кін. XVIII ст. роботи Луки Долинського. Зберігся також унікальний іконостас з цінними зразками дерев'яної позолоченої різьби та станкового живопису першої половини XVII ст.

Церква святої Параскеви П'ятниці [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://travelua.com.ua/lvivshhina/lviv-lvivshhina/vul-bogdana-xmelnickogo/cerkva-svyato%D1%97-paraskevi-pyatnici.html>.

• Джерело 8 **Історична довідка**

До пам'яток історії та культури відносяться будинки навчальних закладів, в яких навчались і працювали державні й громадські діячі, науковці, представники різних етноконфесійних громад. Києво-Могилянська академія — вищий навчальний заклад в Україні, що розміщується в корпусах одного з найстаріших навчальних закладів країни. Історія цієї академії також пов'язана із іменем Петра Могили — молдавського боярина, українського політичного, церковного і освітнього діяча, який прагнув перетворити Київську Колегію (1632 р.) на заклад європейського типу.

За матеріалами: Катаргіна Т. І. Історико-культурна спадщина національних меншин у Києві // Проблеми збереження історико-культурної спадщини Києва / Горбик В. О. (відповідальний редактор), Даниленко В. М., Денисенко Г. Г., Катаргіна Т. І., Кубальський О. Н., Федорова Л. Д. (науковий редактор) — К.: Інститут історії України, 2009. — С. 190.

Києво-Могилянська академія. Фото.

[Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.panoramio.com/photo/61420564>.

• Джерело 9 **Думка дослідника**

Спадщина Києво-Могилянської академії та її значення в духовному житті України надзвичайно вагома. По-перше, з Києво-Могилянської академії поширювалися по всій Україні філософсько-світоглядні, богословські, наукові ідеї, які створювали певну інтелектуальну атмосферу, впливали на художньо-естетичне бачення дійсності, громадсько-політичну орієнтацію тогочасного суспільства. [...] По-друге, Києво-Могилянська академія здійснила селективний синтез духовних надбань, досягнень науки і культури Заходу і Сходу Європи і сприяла переосмисленню і засвоєнню тих, які відповідали їх власним культурним традиціям і потребам українського народу. У XVII — першій половині XVIII століття українська культура значною мірою завдяки Києво-Могилянській академії стає культурою-посередницею між культурами народів всього православного регіону і Заходом Європи. Вже засновник Києво-Могилянської академії Петро Могила піклувався про її зв'язки із зарубіжними вченими і навчальними закладами [...].

Нічик В. М., Хижняк З. І. Києво-могилянська академія та українсько-німецькі культурні зв'язки / В. М. Нічик, З. І. Хижняк // Наукові записки. — Том 18. — Історичні науки Національний університет «Києво-могилянська академія». — К.: КМ «Academia», 2000. — С. 12–30.

• Джерело 10 **Думка дослідника**

Вірменський Миколаївський собор XV–XVIII ст. у Кам'янці-Подільському — одна з чудових архітектурних пам'яток, що була колись окрасою Старого міста, побудований у 1495 р. В 1672 р., під час штурму Кам'янця-Подільського турецьким військом, споруду було зруйновано. Відновлено впродовж 1756–1767 рр. До нашого часу збереглися фундаменти собору, а також фрагмент галереї, що оточувала його з трьох боків. Рештки західного фасаду галереї, її основа з арочними завершеннями воріт — входу до собору — дають можливість уявити характер цієї середньовічної архітектурної пам'ятки.

За матеріалами: Винокур І. С. Кам'янець-Подільський державний історико-архітектурний заповідник: Путівник / І. С. Винокур, Г. М. Хотин / Худож. В. В. Ковальчук; Фотозйомка П. М. Березіна. — 2-ге вид., доп. — Львів: Каменяр, 1986. — С. 74.

Дзвіниця і брама Вірменського Миколаївського собору у м. Кам'янець-Подільський.

Фото О. Міхеєвої.

• Джерело 11 Думка дослідника

Байкове кладовище відкрите у Києві 1833 р. має православну, католицьку, лютеранську складові. На цвинтарі поховані відомі діячі історії, мистецтва, культури, науки і техніки різних етнічних громад. Їх могили та мистецькі надгробки належать до пам'яток історії і мистецтва. Тут знаходяться поховання російських архітекторів, італійців за походженням В. Беретті та О. Беретті, польського видавця М. Понятовського, вчених Г. Белькне і Г. Фанберга (старе католицьке кладовище). На новому цвинтарі поховані польські публіцисти Марцінковський, Е. Пржевуський, польська письменниця Василевська; російські актори М. Белоусов, М. Висоцький, В. Халатов, Т. Чужбінов, диригент і композитор В. Дранишников (надгробок виконаний скульптором М. Манізером), російський актор, режисер і театральний діяч М. Соловцов (стела на могилі створена скульптором М. Морозовим), російський офтальмолог, організатор першої в Росії клініки очних хвороб, один із засновників російської наукової школи офтальмології В. Караваєв; білоруський вокаліст М. Ворвулев і багато інших видатних діячів, які здійснили внесок в розвиток науково-технічного і культурного потенціалу України.

Катаргіна Т. І. Історико-культурна спадщина національних меншин у Києві // Проблеми збереження історико-культурної спадщини Києва / Горбик В. О. (відповідальний редактор), Даниленко В. М., Денисенко Г. Г., Катаргіна Т. І., Кубальський О. Н., Федорова Л. Д. (науковий редактор) — К.: Інститут історії України, 2009. — С. 190.

👉 ЗАВДАННЯ ТА ЗАПИТАННЯ

- 1 Ознайомтесь із **Джерелами 1–11** і визначте, до яких видів об'єктів культурної спадщини вони можуть бути віднесені відповідно до класифікації, поданій у **Джерелі 1**.
- 2 Ознайомтесь із **Джерелами 2–5** і визначте, як на прикладі історії створення та збереження Вірменського собору у Львові виявляється багатокультурна природа спадщини.
- 3 Ознайомтесь із **Джерелами 6–7**. Порівняйте символіку сучасного герба Республіки Молдова і меморіальної таблиці на стіні церкви Св. Параскеви (П'ятниці) у Львові. Про що свідчить наявність спільних символів?
- 4 На основі аналізу **Джерел 8–11** віднайдіть свідчення внеску представників різних етноконфесійних громад в культурну спадщину України.

* ТВОРЧЕ ЗАВДАННЯ

- 1 Мандрівку багатокультурним Львовом сьогодні можна здійснити самостійно без допомоги екскурсовода, але з допомогою мобільного телефону. Для цього на туристичних об'єктах міста розміщені QR-коди-мобільні мітки, які містять історичну довідку, що може зчитуватися за допомогою телефону з вбудованою камерою. Підготуйте коротку інформацію про визначні історичні пам'ятки, які відображають багатокультурність вашого міста/села, для мобільних міток. Скористайтесь різноманітними ресурсами, зокрема Інтернетом.